

МУРАДДИМ

ХЭМ

ЎЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИЎ

илимий-методикалық журнал № 6/2

**ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASI
KONSTITUCIYASI KUNI BILAN!**

Нөкис - 2022

8 Декабр

***Ўзбекистон Республикаси
Конституцияси куни***

**2022-жыл ушын
«Муғаллим ҳәм үзликсиз билимлендириў»
журналына жазылыў баҳасы төмендегише:**

Индекс: 2092

**Жеке пухара ушын бир жылға 90 000 сум,
алты айға - 45000 сўм**

Индекс: 2093

**Көрханалар ушын бир жылға 110 000 сум,
алты айға - 55 000 сўм**

КК филиал УзНИИПН

р/с 20210000800538464001

КК.Отд. «ИПОТЕКА БАНК» г. Нукус

МФО 00621

ИНН: 200362233

Муғаллим ҳам ўзликсиз билимлендирув

ISSN 2181-7138

№ 6/2 - 2022 жыл

Илимий-методикалық журнал

Редактор:

А. Тилегенов

Редколлегия ағзалары:

Мақсат АЙЫМБЕТОВ
Нағмет АЙЫМБЕТОВ
Байрамбай ОТЕМУРАТОВ
Кеңесбай АЛЛАМБЕРГЕНОВ
Алишер АЛЛАМУРАТОВ
Дилшодхўжа АЙТБАЕВ
Тўлқин АЛЛАЁРОВ
Умида БАҲАДИРОВА
Фархад БАБАШЕВ
Аскар ДЖУМАШЕВ
Гўлнара ЖУМАШЕВА
Мырзамурат ЖУМАМУРАТОВ
Аскарбай НИЯЗОВ
Азамат НОРБЕКОВ
Уролбой МИРСАНОВ
Бахтиёр РАХИМОВ
Арзы ПАЗЫЛОВ
Барлықбай ПРЕНОВ
Қахқор ТУРСУНОВ
Тажибай УТЕБАЕВ
Саодат ТОШТЕМИРОВА
Амангелди УТЕПБЕРГЕНОВ
Ризамат ШОДИЕВ
Зафар ЧОРШАНБИЕВ
Дўстназар ХИММАТАЛИЕВ
Гулрухсор ЭРГАШЕВА

Шўлкемлестириўшилер:

Қарақалпақстан Республикасы
Халық билимлендириў
Министрлиги, ӨЗПНИИ
Қарақалпақстан филиалы

Өзбекстан Республикасы
Министрлер Кабинети
жанындағы Жоқарғы
Аттестация Комиссиясы
Президиумының 25.10.2007
жыл (№138) қарары менен
дизимге алынды

Қарақалпақстан Баспа сөз хэм
хабар агентлиги тәрәпинен
2007-жылы 14-февральдан дизимге
алынды №01-044-санлы гуўалық
берилген.

Мәнзил: Нөкис қаласы,
Ерназар Алакөз көшеси №54
Тел.: 224-23-00
e-mail: uzniipnkkf@umail.uz,
mugallim-pednauk@umail.uz
www.mugallim-uzliksiz-bilim.uz

Журналға келген мақалаларға жуўап қайтарылмайды, журналда жарияланған мақалалардан алынған узиндилер «Муғаллим ҳам ўзликсиз билимлендириў» журналынан алынды, деп көрсетишўи шарт. Журналға 5-6 бет көлеминдеги материаллар еки интервалда TIMES NEW ROMAN шрифтинде электрон версиясы менен бирге қабыл етиледи. Мақалада келтирилген мағлўматларға автор жуўапкер.

МАЗМУНЫ

ТИЛ ҲАМ ӘДЕБИЯТ

Umarov I.A. “Малика айёр” дostonи лексикасида туркий қатламнинг қўлланиши	4
Шодиева Ш.И. Оламнинг лисоний манзараси ҳақида қарашлар	9
Haydarova Z. Satira nazariyasi haqida mulohazalar	14
Mamaraximova N. Ijodiy tafakkurda nutqning ahamiyati	16
Ergashev A. Xurshid Do’smuhammadning ramzga asoslangan hikoyalarni o’qitish metodlari	21

ПЕДАГОГИКА, ПСИХОЛОГИЯ

Yalubjanova D.,Maxmudov F. Diagnostikasi va reabilitatsiya qilishda eshitishida nuqsoni bo’lgan bola va ularning ota – onalari bilan bog’liq muammolar	25
Musurmonov R., Musurmonova M. Yangi o’zbekiston sharoitida ta’lim muassasasi rahbarining innovatsion faoliyati xususiyatlari	29
Мусурмонов Р., Султонова Д. Замонавий таълим муассасаси раҳбарининг инновацион фаолияти хусусиятлари	33
Мусурмонов Р., Суяров А. Таълим муассасалари раҳбарларининг маънавий кифаси, маданияти ва унга қўйилган талаблар хусусида	37
Мусурмонов Р., Хакимова И. Ёшларнинг шарқона имиджи ва муомала одобини шакллантириш хусусида	43
Турсунбаева Ю. Р. Олий таълим сифатини таъминлаш ва самарадорлигини оширишнинг замонавий имкониятлари	47
Расулов А. Н., Хуррамов К.М. Таълим кластери шароитида “Иқтисодий билим асослари” фанини ўқитишнинг ташкилий шароитлари	50
Агиров И. Ю. О’қувчиларни касбга yo’naltirishda pedagogik diagnostika	55
Азамов Ж. Олий таълим муассасалари бошқарувида Осиеча субстансиал ва процессуал автономия тамойилларини жорий этиш самарадорлиги	60
Ziyayev A. Seminar mashg’ulotlarini interfaol nashkil etishning afzallik jihatlari	64
Arifxodjayev G., Yuldasheva O. Dizartiya nutq nuqsoni bo’lgan bolalarda idrok shakllanishining o’ziga xosligi	66
To’raqulov L. Oilaviy bolalar uylari tarbiyalanuvchilarining ijtimoiylashuvi	70
Тoшболтаев Ф. Бўлажак ўқитувчиларни методик тайёрлаш тизимини такомиллаштиришнинг хусусиятлари	75
Akramova X., Safarov M. Yordamchi maktabda ta’lim jarayonini rivojlantirishni o’ziga xosligi	79
Nazarqosimov Q., Qarshiboyev A. Ko’rishida nuqsoni bo’lgan bolalarda tarbiyaviy ishlarni olib borishda didaktik materiallarni qo’llanilish bo’yicha mashg’ulotlarning ahamiyati	83
Мустафақулова Д. Таълимда тизимли ёндашув	86
Mixliboyev F. Nutqning normal va nuqsonli rivojlanishida nutq va kognitiv funksiyalarning o’zaro bog’liqligi	91
Qaxharova N .N. Bolalarda mantiqiy fikrlashni shakllantirishning tarixiy falsafiy asoslari	94
Abdullayeva G. R. Adekvatlik tushunchasining psixologik tahlili	98
Eshbekova G. X., Ximmataliyev D. O. O’zbekistondagi umumiy o’rta ta’lim maktablarida korrupsiya tarqalishining oldini olish chora – tadbirlarida maktab rahbarining ijtimoiy roli	103
Islamova M.Sh. The role of natural sciences in education of “divergent personnel”	106
Ғаниева А.З. Мактабгача таълим ташкилотларининг бошқарув фаолиятини такомиллаштиришда хорижий тажрибалар	108
Химматалиев Д. О., Баратов Д. Талабаларни инновацион муҳандислик фаолиятига тайёрлашда креатив компетентлигини ривожлантириш	113
Мўминов М. А. Ҳарбий таълим муассасаларида тингловчиларнинг касбий компетентлигини ривожлантириш	116

Қораев С. Б. Таълим муҳитини бошқаришда кластерли ёндашув	118
Мухамедова Г. Б. Олий таълим муассасалари битирувчиларининг хорижий тилларни ўрганишда креатив компетентлигини шакллантириш	120
Химматалиев Д. О., Исқандарова Г. П. Умумий ўрта таълим мактабларини креатив ёндашув асосида бошқариш	123
Хакимов Ж. О., Жалилов А. А. Профессинал таълимда замонавий инновацияларнинг мазмуни ва моҳияти	127
Хакимов Ж. О., Жалилов А. А. Ўқитишнинг интерфаол технологияларидан фойдаланиш – касбий билимларни ўзлаштиришнинг муҳим омили	131
Химматалиев Д. О., Хакимова М. Ў. Замонавий дарснинг дидактик хусусиятлари	134

МИЛЛИЙ ИДЕЯ ХАМ РУЎХИЙЛИК ТҲИКАРЛАРИ, ТАРИҲ, ФИЛОСОФИЯ

Rasulova D. O'qituvchi va o'quvchi munosabatlarning axloqiy mezonlari	139
Qilichova M. Yoshlar siyosiy qiyofasi to'g'risidagi qarashlarning zamonaviy jamiyatdagi ahamiyati	141
Абдурасулова Д. Ёшлар ўртасида соғлом турмуш тарзининг амалда тадбиқ этилиши (Жиззах шаҳри мисолида)	147
Nazarqosimov Q., Berdiyev X. Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini o'stirishda va korreksiyalashda logopedik yondoshuvlar	150
Raimjonov S. Yakka tartibdagi darslarda o'quvchilarning ijrochilik mahoratini rivojlantirish	152
Xolmirzayev O. O'zbek xalq cholg'usi chang tarixidan	156
Abdukurimova E. O'zbekistonda mumtoz musiqa san'atida bastakorlik ijodining tutgan o'rni va uning tadrijiy rivojlanishi	159

ФИЗИКА, МАТЕМАТИКА, ИНФОРМАТИКА

Tayirova M. Ta'lim jarayonlarida samarali tashkil qilishda ta'lim vositalari va multimedia texnologiyasidan foydalanishning dolzarbligi	165
Назарова Г. Бўлажак иктисодчиларда аналитик тафаккурни ривожлантиришнинг педагогик мазмуни	170

БАСЛАЎИШ КЛАСС, МЕКТЕПКЕ ШЕКЕМГИ ТӘРБИЯ

Akramova X., Abatbayeva A. Maktabgacha yoshdagi aqli zaif bolalar o'yin faoliyatida nutqiy muloqotning faolligini oshirish xususiyatlari	173
Arifxodjayev G., Muminova Z. Boshlang'ich sinflarda disleksiyasi bo'lgan o'quvchilarning o'qish malakalarini korreksiyalash	176
Nekboyev X., Kamalova D.T. Boshlang'ich sinflarda fanlarni o'zaro integratsiyalashning o'ziga xos xususiyatlari	180
Сафаров Б. Мактабгача таълим ташкилотлари тарбиячиларда педагогик касбий компетентлик ва унга хос сифатлар	188

ФИЗИКАЛИҚ ТӘРБИЯ ХАМ СПОРТ

Пармонов А. Жисмоний тарбия ўқитувчиларида акмеологик мотивацияни ривожлантириш модели	192
Абдуллаев О. Ўқувчилар руҳиятидаги салбий ўзгаришлар ва уни жисмоний таълимда бартараф этиш вазифалари	196
Nurmatov F.A. Milliy harakatli o'yinlar va uning rivojlanishi	200
Каримов У.Р. Решение некоторых ошибок и недостатков в физическом воспитании и в спорте вузов и всех образовательных учреждениях	203

Адабиётлар:

1. Hakimov J.O. Ta'limda axborot texnologiyalari. Darslik. – Toshkent, “Shamsuddinxon Boboxonov” NMIU, 2022. – 274 b.
2. Хакимов Ж.О., Турдиев Ж.П. Ўқитиш жараёнида эвристик ёндашувни жорий этишнинг моҳияти. Таълим тизимида ижтимоий-гуманитар фанлар. 2022, №2. 93-96 б.
3. Хакимов Ж.О., Абдуллаев Ш.О. Ўзбекистонда масофавий таълимнинг ҳозирги ҳолати ва келажақдаги истиқболлари. Таълим тизимида ижтимоий-гуманитар фанлар. 2022, №2. 59-64 б.
4. Ўзбекистон Республикасининг “Таълим тўғрисидаги” Қонуни. – Т.: 2020.
5. Турдиев Ж.П. Профессional таълимда ишлаб чиқариш таълимининг методик таъминоти масалалари. Таълим тизимида ижтимоий-гуманитар фанлар, №4, 2020. –Б. 22-26.
6. Турдиев Ж.П. Касб-ҳунар коллежларида назарий ва амалий таълимни ташкил этиш Ж-л: Таълим тизимида ижтимоий-гуманитар фанлар, №1, 2020.
7. Ходжабоев А.Р., Қосимов Ш. Амалий касбий таълимни ташкил қилиш ва ўтказиш методикаси. / Касб-ҳунар коллежларининг махсус фанлар ва амалий касбий таълим ўқитувчилари учун ўқув-методик кўпланма.- Т.: ЎМКХТТМОҚТИ, 2007. - 148 бет.

РЕЗЮМЕ

Замонавий педагогикада ўқитишнинг интерфаол технологиялари билимларни ўзлаштириш, кўникма ва малакаларни шакллантиришнинг муҳим усуллари сифатида қараб ўтилади. Улар ўқув фаолиятининг субъектлари — педагог ва таълим олувчиларнинг ўзаро муносабати ҳамда ўзаро таъсирини фаоллаштиради. Мақола профессионал таълим жараёнида ўқитишнинг фаол методларидан фойдаланиш масалаларига бағишланган.

РЕЗЮМЕ

Технологии интерактивного обучения рассматриваются как способы усвоения знаний, формирования умений и навыков в процессе взаимоотношений и взаимодействий педагога и обучаемого как субъектов учебной деятельности. Статья посвящена вопросам использования активных методов обучения в процессе профессионального образования.

SUMMARY

Interactive learning technologies are considered as ways of mastering knowledge, developing skills and knowledge in the process of relationships and interactions between the teacher and the student as subjects of educational activity. The article is devoted to the use of active teaching methods in the process of vocational education.

ЗАМОНАВИЙ ДАРСНИНГ ДИДАКТИК ХУСУСИЯТЛАРИ

Химматилев Д.О.

Чирчиқ давлат педагогика университети, профессор

Хакимова М.Ў.

Тошкент кимё-технология институти, ассистент

Таянч сўзлар: профессионал таълим, касб-ҳунар мактаби, шахснинг фаоллашуви, таълим жараёнини фаоллаштириш, таълим жараёни, дарс, усуллар.

Ключевые слова: профессиональное образование, профессиональная школа, активизация личности, активный познавательный процесс, учебный процесс, урок, методы.

Key words: vocational education, vocational school, personality activation, active cognitive process, educational process, lesson, methods.

Ўзбекистон Республикасининг Таълим тўғрисидаги Қонунида бутун таълим тизими ривожлантириш стратегияси ва тактикаси, унинг тузилиши, меҳнат бозорининг замонавий ҳамда жамиятнинг ижтимоий талабларига жавоб берадиган малакали мутахассисларни тайёрлашнинг мақсад ва вазифалари аниқ белгиланган.

Кўплаб ўқитувчиларнинг таълим жараёнини қайта қуриш, ўқувчиларни фаоллаштириш, қизиқтириш, мустақил ишлашга ўргатишга интилиш замонамизнинг ўзига хос хусусияти бўлиб бормоқда. Ўқув жараёнини фаоллаштириш зарурати умумий ва

профессионал таълим ўқув юргларида (академик лицейлар, касб-хунар мактаблари, олий ўқув юрглари) ўқувчиларни ўқитиш ва тарбиялашга қўйиладиган талабларнинг ортиб бориши билан боғлиқ.

Бутунги кунда “Профессионал таълим” бакалавриат таълим йўналишларида замонавий дарсга қўйиладиган талабларни ҳисобга олган ҳолда бўлажак профессионал таълим ўқитувчиларининг ўқув-касбий даражасини шакллантириш долзарб муаммо ҳисобланади. Ҳозирги пайтда фақатгина ижодий потенциалга эга, мустақил, таълим хизматлари бозори фаол субъекти, касбий фаолиятнинг индивидуал услубига эга бўлган, ўзининг интеллектуал салоҳиятини бошқаришга қодир, педагогик маҳоратини доимий равишда ривожлантириб борувчи мутахассисгина замонавий ғояларни амалга оширишга қодир. Техник тайёргарликни такомиллаштириш ўқув жараёнини мақсадли лойиҳалаш асосида техник билимларнинг ўзига хос хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда ўқув жараёнини фаоллаштириш шартларини ўрганишни ўз ичига олади.

Доимий ривожланаётган жамият учун дарсдек мукамал жамоавий таълим шаклини яратиши учун кўп минг йиллар керак бўлди. Дарс – таълим муассасасида (мактаб, лицей, профессионал таълим мактаби, касб-хунар мактаби) таълимнинг асосий ташкилий шакли ҳисобланади. Бу нафақат муҳим ташкилий, балки, энг аввало, таълим ва тарбия жараёнининг педагогик бирлиги ҳисобланади. Ҳар бир дарс муаммоларни ҳал қилишда ўзига хос, ноёб ҳисса қўшади. Дарс маълум бир функцияни бажаради, унда ўқув материали катта блокларининг маълум бир қисми ўз ифодасини топади [1].

Замонавий дарсликлар, қўлланмалар ўқитувчилар учун дарсга етарли тайёргарлик кўрганларидагина, ўқувчиларнинг тафаккурини, эътиборини ва бошқа когнитив фаолият турларини ривожлантиришга қаратилган дарсни ташкил этишлариغا имкон беради. Умуми дарс нафақат чуқур ва мустаҳкам билимларни шакллантириши, балки улардан турли вазиятларда фойдаланиш, мустақил билим олиш, муаммоларни ҳал қилиш тажрибасини шакллантириши лозим. Шу сабабдан талабаларнинг интеллектуал, жисмоний, эмоционал-иродавий, билим қобилиятларини ривожлантириш бўйича мақсадли ишлаш масаласи долзарб ҳисобланади.

Ушбу муаммони ҳал этишда яхши натижаларга ўқувчиларнинг ўқув жараёнида фаол иштирок этганликларида эришиш мумкин.

Дарс таълимни ташкил этиш шакли сифатида таълим муассасасида таълимнинг асосий ташкилий шакли сифатида мустаҳкам ўрин эгаллади. Дарс ўтиш санъати кўп жиҳатдан ўқитувчининг таълим муассасаси вазифалари, ўқитиш қонунлари ва тамойиллари билан белгиланадиган ижтимоий ва педагогик талабларни тушуниши ва бажаришига боғлиқ. Дарсни ўтишнинг муҳим жиҳати дарс мақсадини тўғри шакллантириш ва уни муваффақиятли амалга оширишдир [2].

Ўқитувчи ажойиб дарс бериши мумкин, лекин маълум бир талаба учун ушбу дарснинг натижаси нолга тенг бўлиши мумкин. Ахир, таълим ва тарбия аста-секин амалга оширилади ва бутунлай бутун дарслар мажмуасининг ўқувчига таъсирига, ўқитувчи раҳбарлигида унинг онгли, фаол фаолиятининг ҳажми ва тизимли хусусиятига боғлиқ. Умуман ҳар қандай мавзунини ўзлаштириш фақат ҳар бир талабанинг актив фаолияти шароитида мумкин бўлади.

Фаол ўрганиш бундай усуллар тизимидан фойдаланишни ўз ичига олади, бу асосан ўқитувчи томонидан тайёр билимларни тақдим этиш, уларни ёдлаш ва кўнайтиришга эмас, балки фаол фикрлаш ва амалий фаолият жараёнида талабалар томонидан билим ва кўникмаларни мустақил эгаллашга қаратилган [5].

Фаол таълимнинг педагогик хусусиятлари:

- талаба нима ҳоҳлашидан қатъий назар фаол бўлишга мажбур;
- талабаларни ўқув жараёнига жалб қилишнинг етарлича давомийлиги, чунки уларнинг фаолияти қисқа муддатли ва эпизодик бўлмаслиги керак, балки барқарор ва узоқ муддатли бўлиши керак (яъни бутун дарс давомида);
- мустақил ижодий қарор қабул қилиш, талабаларнинг мотивацияси ва эмоционаллигини ошириш.

Фаол ўрганиш дидактик жараёни ташкил этишнинг асосан регламентлаштирилган, алгоритмлаштирилган, дастурлаштирилган шакллари ва методларидан ривожлантирувчи, муаммоли, изланувчан, когнитив мотивлар ва қизиқишларнинг яралишини, ўрганишда ижодкорлик шароитларини таъминлашга ўтишни англатади. Янги ўқув технологиясининг хусусияти шундаки, педагогик жараённинг “оғирлик маркази”ни ўқувчининг шахсига ўтказишдир. Яъни, уларнинг ижодий қобилиятларини ривожлантириш. Бунга қўлланиладиган ўқитиш методлари қўл келади.

Педагогик технологияни такомиллаштиришнинг қўлланиладиган усуллари ўқув жараёнини фаоллаштиришнинг турли даражаларини камраб олади: мавзу (фан)ни тақдим этишнинг оригинал усулларидан тортиб, дарсда қизиқарли, самарали методлардан фойдаланишгача. Усулнинг даражаси уни талабанинг когнитив, эмоционал ва амалий фаолиятига қай даражада таъсир қилишига боғлиқ.

Замонавий педагогик амалиётда кенг қўлланиладиган фаол ўқитиш методлари қуйидаги хусусиятларга эга: улар аналитик фикрлашни ривожлантиради, фикрлар ва нуқтаи-назарларни ишончли ва аниқ ифода этишга ўргатади, ўқув жараёни ва унинг иштирокчиларини фаоллаштиради, муаммо қўйишни ва уни ҳал қилиш бўйича ишларни ташкил қилишни, ноаниқлик шароитида ёки тўлиқ бўлмаган маълумотлар асосида қарор қабул қилишни ўргатади, назарий билимларни олишдан уларни амалда қўллашгача бўлган йўлни қисқартиради [4].

Фаол ўқитиш методлари – талабаларни билиш фаолиятини рағбатлантирувчи, ўқув материални ўзлаштириш жараёнида ўқувчиларни фаол фикрлашга ва амалий фаолиятга ундовчи методлардир. Фаол таълим усуллари одатда диалогга асосланган бўлиб, маълум бир муаммони ҳал қилиш йўллари тўғрисида эркин фикр алмашишни назарда тутади. Фаол ўқитиш усулларидан фойдаланишда ўқув фаолияти ижодий характерга эга бўлиб, когнитив қизиқиш ва ижодий фикрлаш шаклланади.

Ўқиш ва ўқитишнинг фаол методлари талабаларнинг унумли фаолиятини таъминлайди ҳамда таълим олишга ривожлантирувчи характер беради.

Фаол таълим методларининг асосий белгилари: мажбурий, фикрлашни ва ўзини туттишни фаоллаштириш; мулоқатнинг диалогиклиги; қайта алоқанинг мавжудлиги; эмоционалликнинг юқорилиги.

Фаол ўқитиш методларининг таснифи. Фаол усуллар қуйидагиларга бўлинади: имитацион (тақлид) ва ноимитацион.

Имитацион методлар – бу таълим турлари касбий фаолиятга тақлид қилишга асосланган методлар.

Имитацион методлар ўйинли ва ўйинсизларга бўлинади.

Ўйинли: ўйинли лойиҳалаш, ишбилармонлик ўйини, ролларни ижро этиш, тренинг.

Ўйинли эмас: муайян вазиятни таҳлил қилиш, вазиятли муаммони ечиш, машқлар методи.

Ноимитацион методлар турлари: муаммоли маъруза; биргаликдаги маъруза (дуал маъруза); практикум; гуруҳ муҳокамаси; ақлий ҳужум.

Фаол таълимнинг энг кенг тарқалган ва характерли методлари: суҳбат, дискуссия, таълимий ўйин, “кейс-стади”, лойиҳа методи, муаммоли метод, ақлий ҳужум ва бошқалар.

Фаол ўқитиш усуллари ўқитувчига қуйидаги имкониятларни беради: ўқувчиларни дарс мавзусига қизиқишларини таъминлаш; ўқув материални мукамал ўзлаштирилишига эришиш; аналитик фикрлашни ривожлантириш; коммуникатив қобилиятларини шакллантириш; барча ўқувчиларни фаол ўқув фаолиятига жалб қилиш учун шароит яратиш; ўқув гуруҳида қулай психологик микроклимни таъминлаш ва бошқалар.

Ўқувчиларнинг шахслараро муносабатлари ва ижтимоий ҳулқ-атворини ташқил этиш жараёнида фаолликни тарбиялаш уларни кўрсатмалар билан эмас, балки шаклланган ички мотивлар билан кўзга тилганда содир бўлади. Болалар ва ўспиринларга хос бўлган ташаббускорлик ва тошқирликни педагогик жиҳатдан аниқ йўналган рағбатлантириш одатий тадбирларни ижодкорлик ва ўзини намоён қилиш байрамларига айланишига олиб келиши мумкин [3].

Илгари, талабанинг билимлари унинг синфдаги ва уйдаги фаолиятининг хусусиятига бевосита боғлиқ деб ҳисобланар эди. Кузагиш ва таҳлиллар шунини кўрсатадики, талаба дарсларнинг асосий қисмида фаол ишламайди. Агар энг яхши ўқитувчиларнинг муваффақият сабабларини таҳлил қилсак, барча ҳолларда ўқитувчи ўқувчиларни синфда ва уйда фаол, ижодий ишлашга мажбур қилган шароитларни яратганлигини кўраемиз.

Профессional таълим тизимига ўқитувчиларни тайёрлашда замонавий дарснинг дидактик хусусиятларини ўрганиш, уларни келажакда педагогик фаолиятларида амалий қўллаш имконини беради. Бу йўлда катта имкониятларни таълим муассасалари ўқув жараёнига ўқувчиларни доимий равишда саволларга жавоб беришга мажбур этувчи, қайта алоқани қўллаб-қувватловчи янги авлод интерфаол ўқув қўлланмаларни, ихтисослаштирилган компютер дастурларини, мултимедияли ўқитиш тизимларини, ютуқларни доимий назорат қилиб турувчи автоматлаштирилган тест синовларини жорий этиш очиб беради.

Шундай қилиб, ўқитишнинг барча замонавий ахборот ва педагогик технологиялари, биринчи навбатда, талабаларнинг фаоллигини оширишни назарда тутди. Бу кўрсаткич professional таълим муассасаларида ҳам, узлуксиз таълимнинг бошқа босқичларида ҳам замонавий дарснинг асосий дидактик хусусиятини акс эттиради.

Адабиётлар:

1. Khakimov J.O. Documenting procedures for implementing the process of project teachers to computer projects. *International Journal of Advanced Science and Technology*. 019, 28(20), pp. 881–889.
2. Khakimova M.O., Jalilov A.A. preparation of future professional education teachers for organization of the automated design process. *Academia Globe: Inderscience Research*. ISSN: 2776-1010 Volume 3, Issue 5, May 2022.
3. Jalilov A.A., Khakimova M.O. Didactic features of the modern lesson. *Academia Globe: Inderscience Research*. ISSN: 2776-1010 Volume 3, Issue 3, Mar 2022.
4. Хақимов Ж.О. Дидактика применения информационных и коммуникационных технологий в образовательном процессе / Международную научно-практическую конференцию на тему: «Перспективы и проблемы профессионального образования в Центральноазиатских странах». – Бишкек: 2012. -С. 108-111.
5. Хакимов Ж.О., Жалилов А.А. Yangi informatsiyani taqdim etishning faol metodlari. “Innovatsion texnika va texnologiyalarning muammo va istiqbollari” mavzusidagi Respublika ilmiy va ilmiytexnik anjumani. Ilmiy ishlar to'plami. – Toshkent. ToshDTU, 5-6 aprel, 2019. – 421-423 b.

РЕЗЮМЕ

Ўқувчининг шахси Ўзбекистонда қабул қилинган Таълим тўғрисидаги Қонунда асосий компонент сифатида белгиланган. Ўқиш жараёнида шахсни фаоллаштириш профессионал таълим тизимидаги ҳар бир ўқитувчининг асосий вазифаси ҳисобланади.

РЕЗЮМЕ

Личность учащегося определена основным компонентом в законе об образовании, принятом в Узбекистане. Активизация личности в процессе обучения является основной задачей каждого учителя на всех этапах непрерывного профессионального образования.

SUMMARY

The identity of the student is defined as the main component in the law on education adopted in Uzbekistan. Activation of the individual in the learning process is the main task of every teacher at all stages of continuous professional education.